

BIDT AF EN GAL ISBJØRN

Natsorte vintre, drabelige dyr, lunefulde vejrguder og uhumske hyttekammerater. Hvad der kunne lyde som et mareridt, blev for en gruppe lykkeriddere deres livs eventyr. Siden blev de udødeliggjort af Jørn Riel. Ny bog præsenterer **virkelighedens fangstmænd**.

en af Jørn Riels skrøner har en fangstmand med øgenavnet 'Kinakokken' ladet sig fire ned gennem et hul i isen for at undersøge, hvordan sælerne finder deres åndehuller. Mens han svømmer rundt dernede, bliver hans hyttemakker Valfred angrebet af en isbjørn oppe på isen. Isbjørnen forfejler sit udfald og plumper gennem hullet, så Valfred kan skyde den i nakken. I mellemtiden, tænker han, må 'Kinakokken' være druknet. Men efter at isbjørnen er blevet bjærget, trækker han en sprællevende, om end forfrossen kammerat op af vågen. Om aftenen fejrer de dagens tildragelser med isbjørnesteget.

Jørn Riel har defineret en skrøne som et stykke virkelighed fortalt, så man tror, det er løgn. Og Riel, der som ung telegrafist levede en årrække i fangstmandsmiljøet på Nordøstgrønland, inden han blev forfatter, brugte genren, fordi de faktiske begebenheder var så utrolige, at læseren ville have troet endnu mindre på dem, hvis de var blevet præsenteret som sande. På den måde garderede Riel sig mod faktuel tørvetrilleri, og samtidig fik historierne en ekstra bund. Men det var ikke kun et salgstrick, for virkelighedens fangstmænd forte temmelig exceptionelle liv, fortæller Peter Schmidt Mikkelsen, der har mødt mange af dem i 1990'erne og skildret dem og deres æra over knap 600 faglitterære sider.

"De var eventyrere, der var indstillet på at tage af sted på usikker grund til et fjernt land. Efterhånden som jeg talte med

Danske fangstmænd på bjørnejagt, cirka 1922. I baggrunden anes side om side den danske fangststation Christianshavn og norske Kap Mary-huset.

dem og læste i de hyttebøger, hvor de skrev meddelelser til hinanden, kunne jeg se, at personerne, stederne og hændelserne ofte passede én til én med Jørn Riels skrøner. Skrønerne er gennemsyret af humor og blodig alvor, men den virkelige historie er lige så fantastisk – om end mere nørdet."

Historisk set var fangstmændene en gruppe af norske og danske pelsjægere, der i første halvdel af 1900-tallet drog til Nordøstgrønlands kyst på såkaldt overvintring. De skød isbjørne, moskusokser, ulve og, om sommeren, sæler og hvalrosser. Men alle disse dyr var sekundære, de mest eftertragtede fangsttyr var ræve. Det var ubeboet land,

hvor man fandt ly for snestormen i selvbyggede brændeskure med samboer, man ikke selv havde valgt. Og blev man overvældet af hjemve, måtte man vente på den korte sommer, for hele vinteren var havet så frossent, at skibe ikke kunne lægge til. Omvendt var vinteren per definition fangstperioden, fordi det var den tid på

året, hvor rævene iklædte sig deres tykkeste og smukkeste pels.

"Udfordringen var at kunne holde ud at være i selskab med sig selv eller nogen, som man inderst inde måske ingenting delte med. Man måtte få det bedste ud af det. Det klarede de mere eller mindre godt," siger Peter Schmidt Mikkelsen, der har forsket i fangstmændenes liv og interviewet omkring 100 af dem.

Han er selv tidligere medlem af slædepatruljen Sirius og har 'polarbacillen' i blodet – en tilstand, der igen og igen trækker ham tilbage til Grønlands frie og barske natur. I 1987 var han i gang med at planlægge en kajakrejse imellem de nordøstgrønlandske lokaliteter Daneborg og Mestersvig. Ideen var, at han og de andre rejseledere skulle overnatte i de små hytter i området, som han kendte fra sin Sirius-tid, men dermed forlod tanken på bebyggelserne ham ikke. For hvem var de egentlig, de mennesker, der havde rejst dem, og hvornår var det sket? Han gav sig til at læse op på historien, grave dagbøger frem fra

DRAGET AF GRØNLAND

'Nordøstgrønland 1908-1960 – Fangstmandsperioden – og dens spor i dag' udkom første gang i 1994, men genudgives nu i en opdateret og små 200 sider længere version. Siden den første udgivelse er meget nyt arkivmateriale og mange fotos dukket op, ligesom alle fangstmændenes bebyggelser er blevet registreret og beskrevet. Forfatteren, Peter Schmidt Mikkelsen, er uddannet radiomekaniker, var i 1977-78 del af slædepatruljen Sirius og har siden brugt megen tid i Grønland. I 2009-14 var han med til at opbygge Grønlandsk Klimaforskningscenter i Nuuk. I dag er han blandt andet tilknyttet Arktisk Forskningscenter og Grønlands Naturinstituttet.

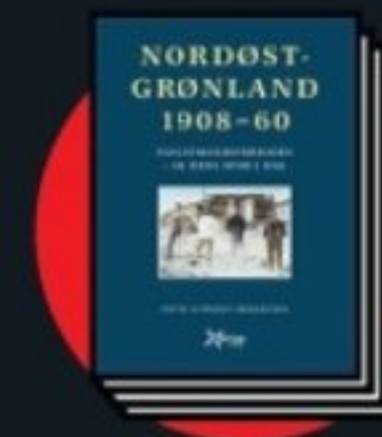

Foto Peter Schmidt Mikkelsen, Ivar Ytreland, Jens Mathiesen, The Noun Project Tekst Peter Nicolai Gudime Christensen

"Skrønerne er gennemsyret af humor og blodig alvor, men den virkelige historie er lige så fantastisk – om end mere nørdet."

arkiverne og opsøge de fangstmænd, der i begyndelsen af 90'erne stadig var i live. De blev glade for at få besøg af en, der vidste, hvordan minus 30 grader føles, og hvordan de landskaber, de havde færdes i, så ud.

"Nordøstgrønland er ikke et sted, hvor der bliver bygget noget eller pludselig er anlagt en vej. Om man har været der for 50 år siden eller i går, er det samme. Den rå geologi ligger der endnu," siger Peter

Schmidt Mikkelsen, der gennem sin research blev opmærksom på forskellene mellem henholdsvis de danske og norske mænd, der tog af sted for at skyde hvid- og blåråv:

"Nordmændene har en anden tilgang til Arktis end folk fra det danske bondeland. For dem var det en helt normal måde at tjene til livets ophold. De var familiefædre, der kunne vælge at tage ud at fange fisk eller at tage et år på overvintring i

De norske fangstmænd Odd Lindhjem (t.v.) og Ivar Ytreland er ankommet til fangststationen Kap Herschell, august 1946.

Ivar Ytreland blev siden aktiv i restaureringsarbejdet af de gamle fangststationer. Her står han foran Kap Herschell i 2002.